

RAZMNOŽAVANJE I PROIZVODNJA SADNOG MATERIJALA LESKE

Leska se razmnožava generativno (semenom) i vegetativno (izdancima, kalemljenjem, ožiljvanjem reznicu i kulturom tkiva *in vitro*).

Generativno razmnožavanje leske

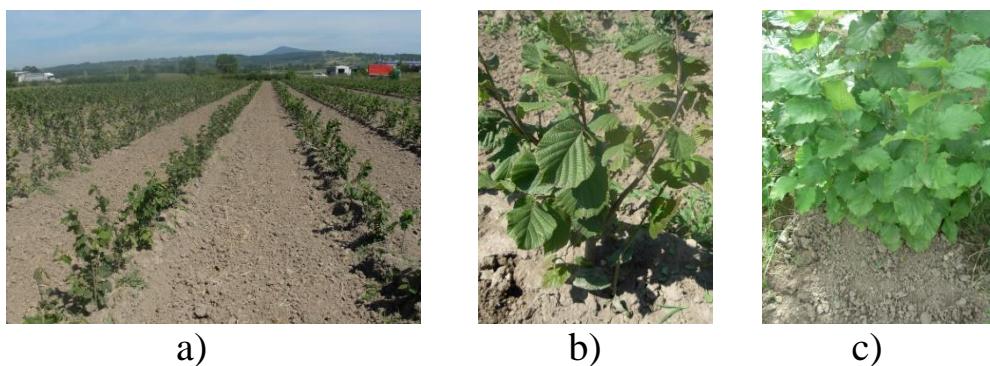
Razmnožavanje leske semenom ima značaj u procesu selekcije i oplemenjivanja, u cilju stvaranja novih sorti. U rasadničkoj proizvodnji razmnožavanjem iz semena proizvode se sejanci-podloge za kalemljenje. Za tu svrhu u našim uslovima koristi se seme mečje leske, a u svetu i seme nekih drugih vrsta koje rastu kao voćke stablašice i ne produkuju izdanke iz korenovog sistema.

Vegetativno razmnožavanje leske

U cilju proizvodnje sadnica, leska se razmnožava ožiljavanjem izdanaka, ožiljavanjem reznicu, kalemljenjem i u novije vreme kulturom tkiva *in vitro* (mikropropagacija).

Razmnožavanje nagrtanjem matičnih žbunova leske

Sve sorte leske su izdanačkog porekla i uspešno se razmnožavaju ožiljavanjem izdanaka koji se razvijaju iz korena matične biljke. Postoji više načina proizvodnje izdanaka, ali je osnovno njihovo nagrtanje rastresitom zemljom tokom vegetacije u cilju boljeg ožiljavanja.

Slika 38. Matični zasad leske

(a-prva godina sadnje , b-dobro razvijena jednogodišnja sadnica, c-ognut matični žbun)

Za komercijalnu proizvodnju sadnica formira se matični zasad, koji isključivo služi za proizvodnju ožiljenih izdanaka. Matičnjak se formira na plodnom i rastresitom zemljištu koje je pogodno za uzgoj leske. Površina

matičnjaka treba da je ravna bez mikrodepresija, pogodna za obradu, a posebno za nagrtanje izdanaka. Priprema se sastoji u podrivanju cele površine na 60 cm i dubokog oranja na 40 cm dubine. Ukoliko je zemljište neodgovarajuće plodnosti vrše se agromeliorativne mere. Zemljište za zasnivanje matičnjaka leske treba da je iste plodnosti, kao i za podizanje plantažnih zasada, bogato u humusu (do 3%), sadržaju kalijuma (oko 30 mg/100 g) i sadržaju fosfora (12–14 mg/100 g). Ukoliko je pH zemljišta jako kisele ili kisele reakcije, obavlja se i kalcizacija. Unošenje krečnjaka, stajnjaka i mineralnih đubriva vrši se pre osnovne obrade zemljišta.

Sadnja sadnica leske obavlja se što ranije u jesen (novembar-decembar). Sadnice se sade na rastojanju od najmanje 2 m između redova i od 0,5 do 0,6 m u redu. Međuredno rastojanje zavisi od mehanizacije za obradu zemljišta. Optimalno međuredno rastojanje treba da obezbedi i kvalitetno mašinsko nagrtanje izdanaka u prvom delu vegetacije. U martu naredne godine sadnice leske se prekraćuju na oko 40 cm od površine zemljišta. Osnovni cilj je da se iz korena razvije što veći broj izdanaka. Tokom vegetacije sprovode se sve mere nege od obrade zemljišta, okopavanja, navodnjavanja i zaštite od bolesti i štetočina.

Na početku druge vegetacije, izrasli izdanci se opet kratko orezuju, kako bi se ojačao žbun i pospešila veća produkcija izdanaka. Ukoliko se razvije veći broj dobro razvijenih izdanaka krajem maja obavlja se prvo nagrtanje rastresitom zemljom u cilju ožiljavanja izdanaka. Drugo nagrtanje obavlja se sredinom juna. Nagrtanje izdanaka leske se obavlja nešto ranije nego što se to čini kod vegetativnih podloga jabuke i dunje. Izdanci leske se brže razvijaju, ali ožiljavanje traje duže. U cilju boljeg ožiljavanja Korać et al. (2000) preporučuju tretiranje izdanaka rastvorom indol buterne kiseline u koncentraciji od 3.000 ppm. Tokom vegetacije matičnjak se intenzivno obrađuje u cilju suzbijanja korova. U zavisnosti od vremenskih uslova, neophodna su najmanje dva zalivanja. Poželjno je da se instalira sistem kap po kap, kao najefikasniji način navodnjavanja matičnih žbunova. Neophodna je i kontrola zdravstvenog stanja i zaštita matičnjaka od bolesti i štetočina. Ukoliko je produkcija izdanaka slaba, postupak nege matičnjaka se produžava po istom postupku za još jednu godinu.

U jesen po opadanju lišća (novembar) pristupa se odgrtanju žbunova i izdvajanjem ožiljenih izdanaka. Odvajanje izdanaka se obavlja oštrim makazama ispod formiranih žila. Izdvojeni izdanci su najčešće slabog kvaliteta, pa je neophodno da se nastavi njihovo negovanje najmanje jednu a nekad i dve godine u rastilu. Na taj način proizvode se dvogodišnje, a u

izvesnim slučajevima i trogodišnje sadnice sa veoma dobro razvijenim korenovim sistemom i bujnim izdankom, koji može uspešno da se koristi za podizanje plantažnih zasada leske. Dobro razvijen korenov sistem sadnica leske je uslov uspešnog prijema i bržeg porasta mlađih voćaka leske.

Po odvajanju izdanaka matični žbunovi se blago prekriju zemljom. Tokom zimskog perioda u matičnjak se unosi stajsko i kompleksna, mineralna NPK đubriva, a u proleće azotna (KAN). Po rasturanju, đubriva se plićim oranjem ili kultiviranjem unoše u zemljište. Na ovaj način matičnjak je pripremljen za novu produkciju izdanaka. U zavisnosti od svih mera nege sa jednog hektara može da se proizvede od 100 do 150.000 izdanaka. Dobro negovani matični žbunovi leske mogu da se eksplotišu dvadeset i više godina.